AZƏRBAYCANDA ERKƏN UŞAQLIQ DÖVRÜNÜN İNKİŞAFI (SABER ECD) ÜZRƏ ÖLKƏ HESABATI 2018

ECD Siyasət Təhlili və Tövsiyələr üzrə İlkin Nəticələr

Azərbaycanda İnsan Kapitalı ilə bağlı Forum
19-21 dekabr 2018-ci il

WORLD BANK GROUP
Education

Nə üçün ECD sərmayə üçün prioritet hesab olunur?

- ECD-yə sərmayə imkanlar üzrə erkən çatışmazlıqları aradan qaldıra bilər.
- ECD-yə sərmayə uzun-müddətli yüksək nəticələr verir.
- ECD-yə sərmayə həm effektivliyi həm də ədaləti artıra bilər.
- ECD-yə sərmayə bir sıra siyasət məqsədlərinə nail olmağa kömək edə bilər

WORLD BANK GROUP
Education

Məzmun - SABER- ECD

WORLD BANK GROUP
Education

SABER-ECD: Analitik çərçivə

3 siyasət məqsədi və 3 siyasət vasitəsi:

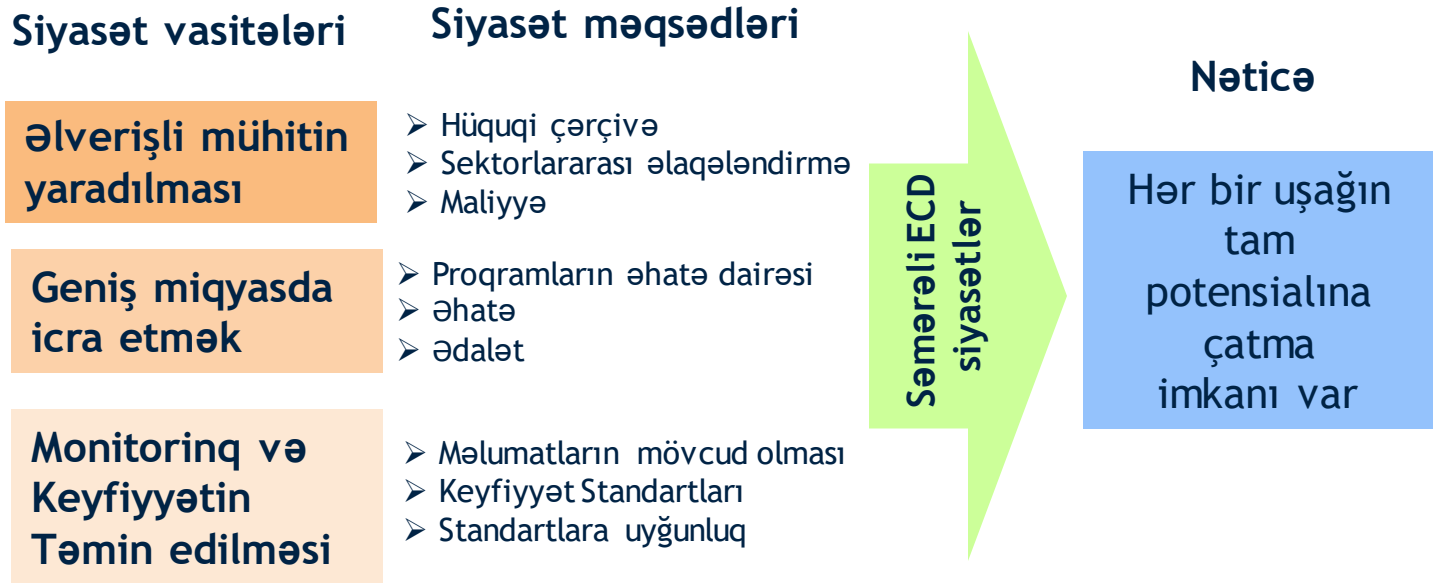

WORLD BANK GROUP
Education

SABER-ECD: Məlumatın toplanılması aləti

- Təxminən 130 sual daxildir
- Təhsil, səhiyyə, qidalanma və sosial və uşaqların müdafiəsi sahəsində sektor üzrə siyasətləri əhatə edir

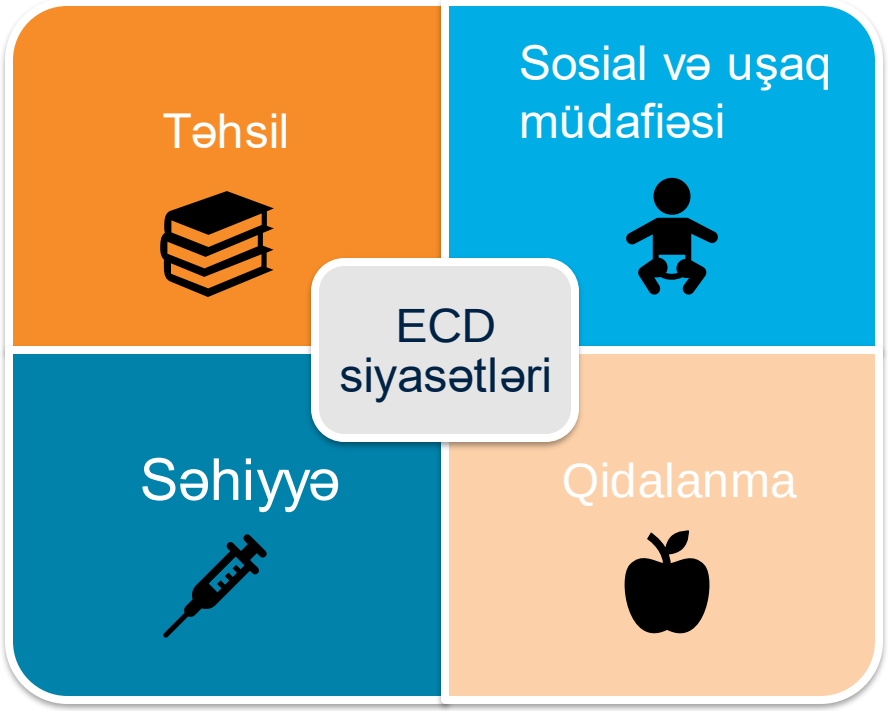

- **Ümumi ECD Siyasət Məlumatı**
  - Multi-sektor siyasətlər
  - İnstitutional mexanizmlər
  - Əlaqələndirmə mexanizmləri
  - Büdcə ayırması
- **İstifadə olunan əlavə mənbələr**
  - Dünya Bankının Qadınlar, Biznes və Qanunvericilik məlumat bazası
  - UNICEF-in Çox Göstəricili Klaster Sorğusu
  - UNESCO-nun Statistika İnstitutu
  - ÜST-nin Qlobal məlumat bazası
  - ÜST-nin Qlobal Səhiyyə Xərcləri Bazası

WORLD BANK GROUP
Education

Azərbaycanda ECD-nin təsviri

	Azərbaycan	Bolqarıstan	Gürcüstan	Qırğızıstan	Tacikistan	Rumıniya	Rusiya	Ukrayna
5 yaşdan aşağı ölüm halı, 2015	**32**	10	12	21	45	11	10	9
Körpə ölüm halı (1 yaşdan aşağı), 2015	**28**	9	11	19	39	10	8	8
İstisna ana südü ilə qidalanma <6 ay (%), 2010-2015	**12**	N/A	55	41	34	16	N/A	20
Orta & ağır bəstəboyluq (%), 2010-2015	**18**	9	11	13	27	13	N/A	4
Doğum qeydiyyatı (%), 2010-2015	**94**	100	100	98	88	N/A	100	100
Net qeydiyyat dərəcəsi (3-6-yaş), 2014	**20.8**	82.9	38.7 (2006)	24.1	7.9	84	82	74.5

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət məqsədi 1 - Əlverişli Mühitin yaradılması

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 1.1: Hüquqi çərçivə

Zəruri ECD xidmətlərinin təmin olunması üçün hüquqi çərçivə

Erkən bilik əldəetmə

- ECD-ni təbliğ edən yerli qanunlar

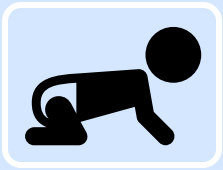

Uşaq və sosial müdafiə

- Məşğulluğun qorunması və ana südü ilə qidalandırma imkanları
- ECD xidmətlərin kövrək uşaqlar və əliliyi olan uşaqlara təmin edilməsi

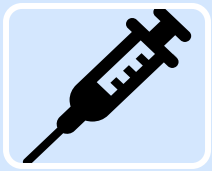

Səhiyyə

- Hamilə qadınların səhiyyə xidmətləri ilə təmin edilməsi

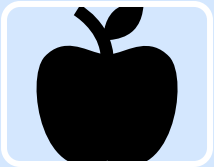

Qidalanma

- Müvafiq pəhriz istehlakını təmin edin və qidalanmanı təkmilləşdirin

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 1.2: Sektorlararası əlaqələndirmə

Azərbaycanda sektorlararası əlaqələndirmənin müsbət məqamları

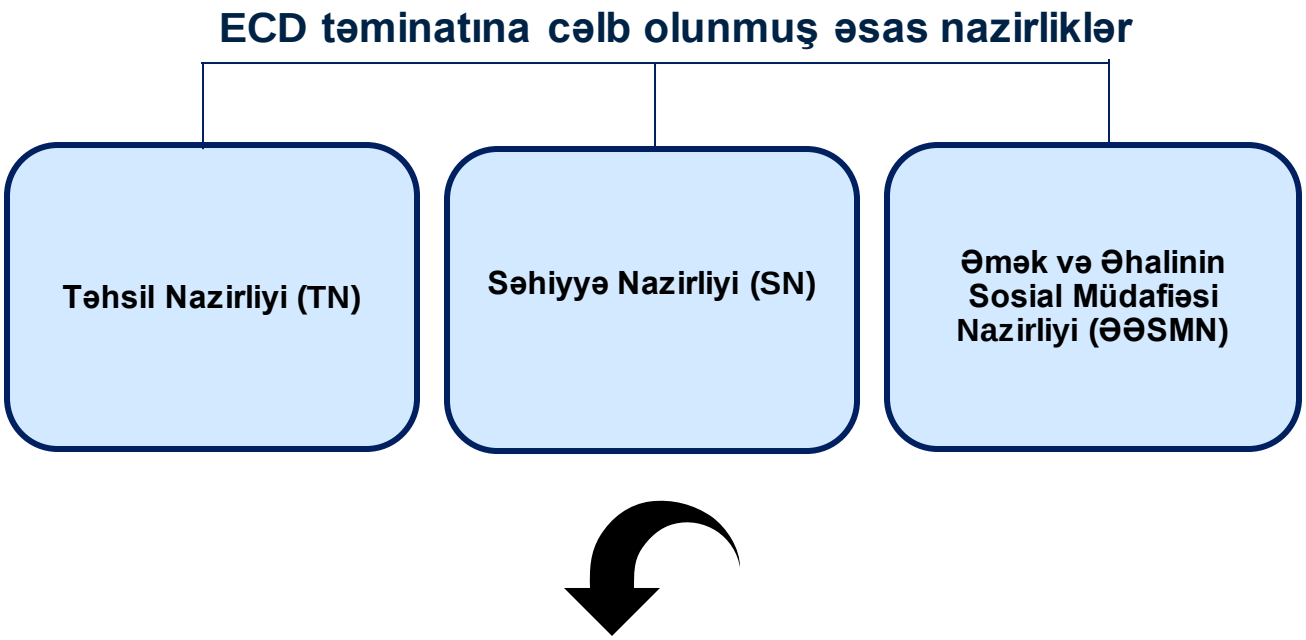

- Milli və ya submilli səviyyələrdə müxtəlif icraçı tərəflər arasında müntəzəm koordinasiya görüşləri yoxdur
- Çoxtərəfli ECD strategiyaları mövcud deyil

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 1.3: Maliyyə

Hökumətin məktəbəqədər təhsil üzrə xərcləri (2013- 2015, ən son)

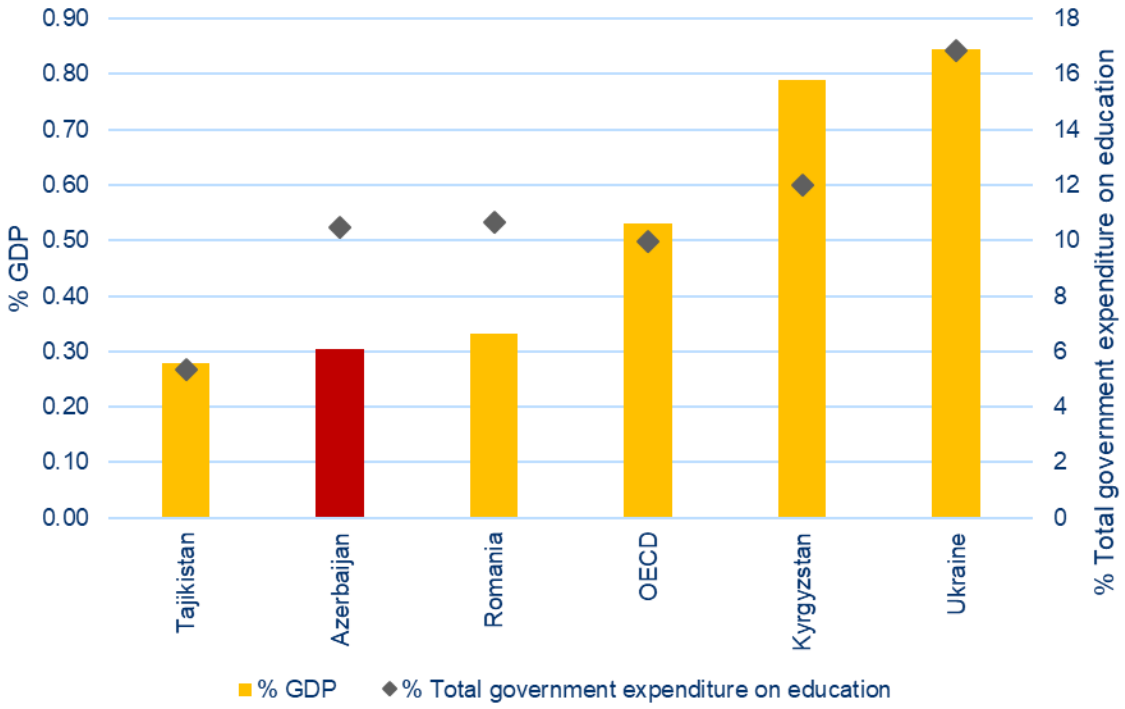

- 2016-ci ildə təhsilə dövlət xərclərinin bir hissəsi kimi məktəbəqədər təhsilə dövlət xərcləri **10,5** faiz təşkil edib
- Oxşar ölkələr arasında ECD üzrə hökumət xərcləri ən aşağı olanlardandır

Mənbə: UNESCO UIS, 2013-2015

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət məqsədi 2 –
Geniş miqyasda həyata keçirilmə

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.1: Proqramların əhatə dairəsi (2/2)

Hədəf əhali və sektor üzrə Azərbaycanda ECD intervensiyalarının əhatə dairəsi

Sektorlar	Valideynlər/ Qayğı göstərənlər	Hamilə qadınlar	Uşaqlar (1-3)	Uşaqlar (3-6)
Sosial və uşaq müdafiəsi	Şərti pul köçürmə proqramları; ailəyə nağd ödəniş; ödənişli analıq məzuniyyəti; aşağı gəlirli ailələr üçün ünvanlı sosial yardım			
	Həssas ailələr üçün valideyn-uşaq münasibətlərinin təşviqi	Doğumun qeydiyyatı	Həssas uşaqlar üçün mənzil və qayğı müdaxilələri	
Səhiyyə	Valideynlik proqramları; evə ziyarət proqramları	Prenatal və sərişteli doğuşa yardım; psixi sağlamlıq xidmətləri	İcbari immunizasiya; uşaqlıq sağlamlığı, böyümənin monitorinqi və təşviqat proqramları	
Qidalanma	Ana südü ilə qidalanmanın təşviqi	Duz yodlaşdırması	6 aydan aşağı olanlar üçün xüsusi ana südü ilə qidalanma; ECEC məkanında qidalanma; mikronutrient dəstəyi; duz yodlaşdırma	Məktəbəqədər məktəblərdə qidalanma proqramları ; mikronutrient dəstəyi; duz yodlaşdırma
Təhsil	Valideynlərin cəlb olunması; ailə əsaslı ECEC		Uşaq otağı	Bağçalar; Məktəbə hazırlıq proqramları (5-6-yaş)

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.2: Əhatə dairəsi (1/3)

Əsas qidalanma xidmətlərinə çıxış səviyyəsi oxşar ölkələrdən aşağıdır

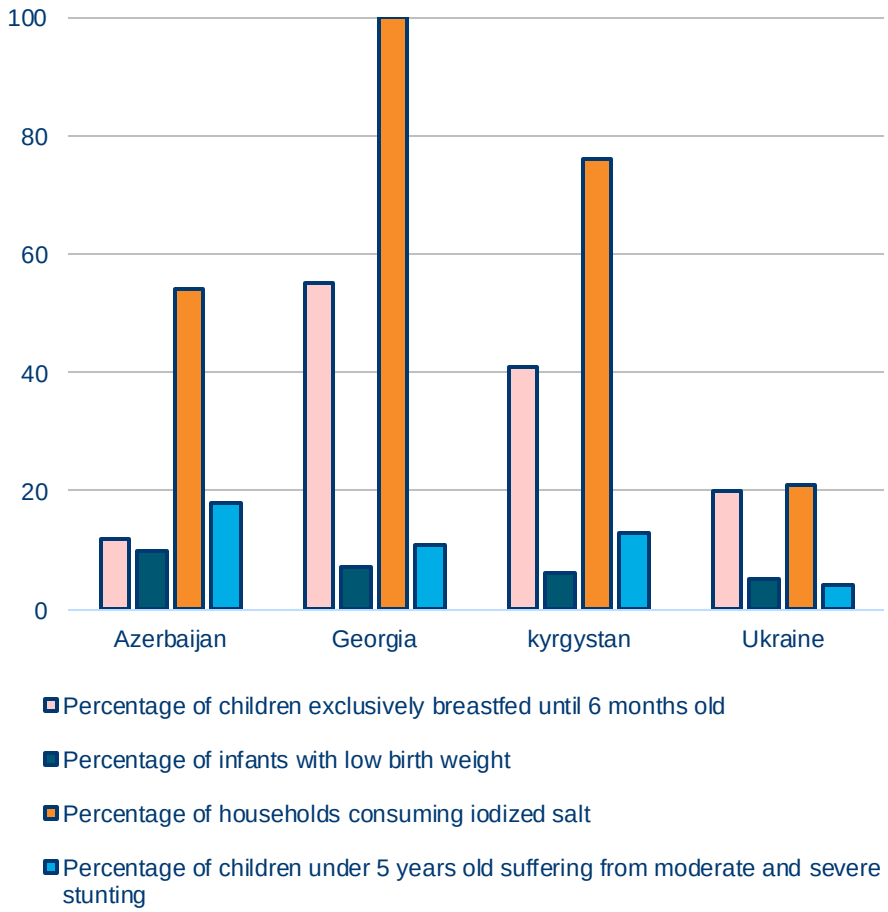

- Sətəlcəm şübhəsi olan uşaqların yalnız 36% -i antibiotik alır
- Region üzrə oxşar ölkələr arasında 6 aya qədər xüsusilə ana südü ilə qidalanan körpələrin faizi ən aşağı 12%-dir
- Yodlaşdırılmış duz istehlakı 54% olmaqla aşağıdır
- 5 yaşdan aşağı orta və ağır bəstəboyluq dərəcəsi və aşağı çəki ilə doğulan körpələrin faizi ən yuxarıdır

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.2: Əhatə dairəsi (2/3)

Avropa və Mərkəzi Asiyada Azərbaycan ən aşağı əhatə dairəsi səviyyələrindədir

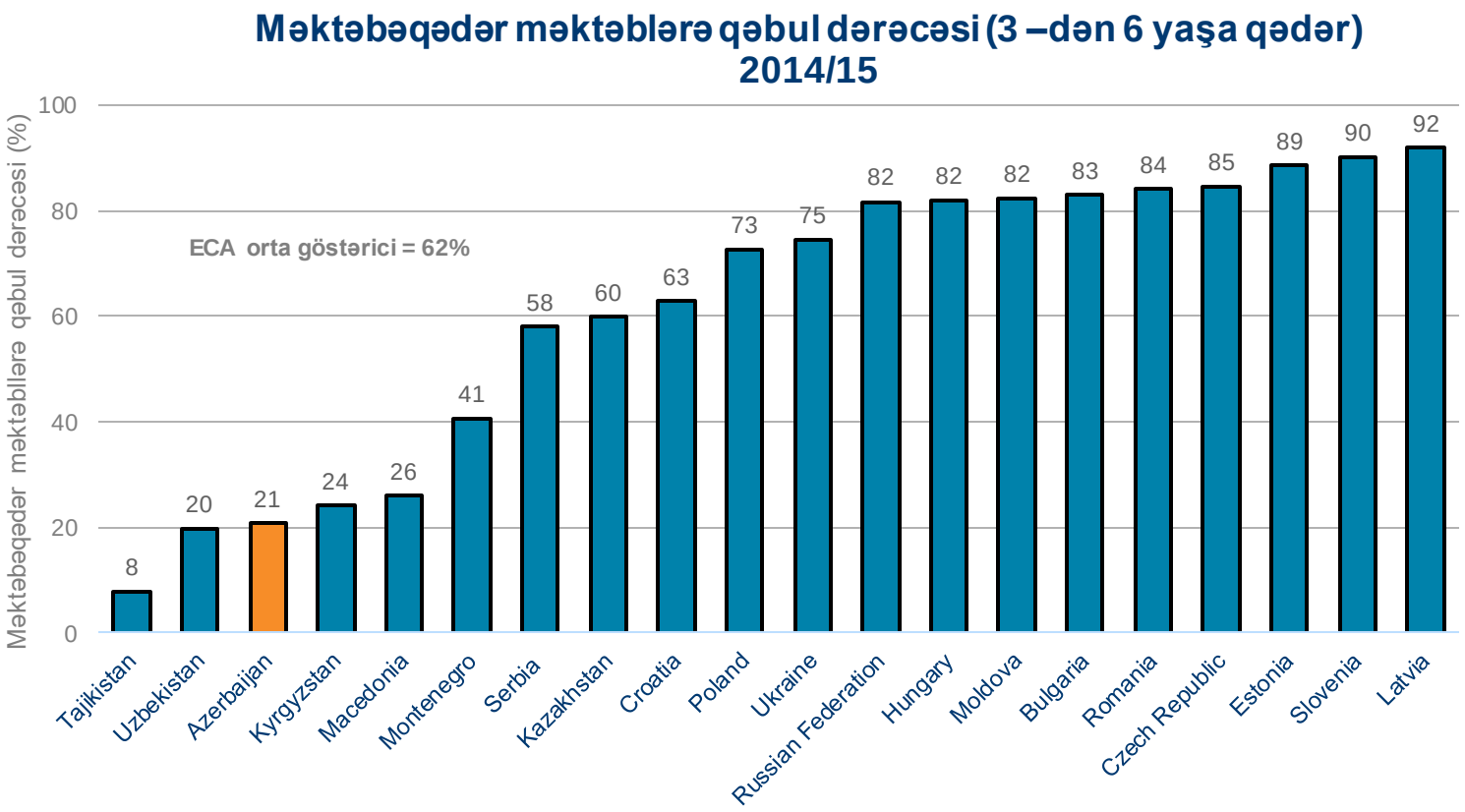

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.2: Əhatə dairəsi (3/3)

Bir ildən çox məktəbəqədər təhsil alan tələbələrin nisbəti artırsa, Azərbaycan PISA-nın oxumaq balında irəliləyir

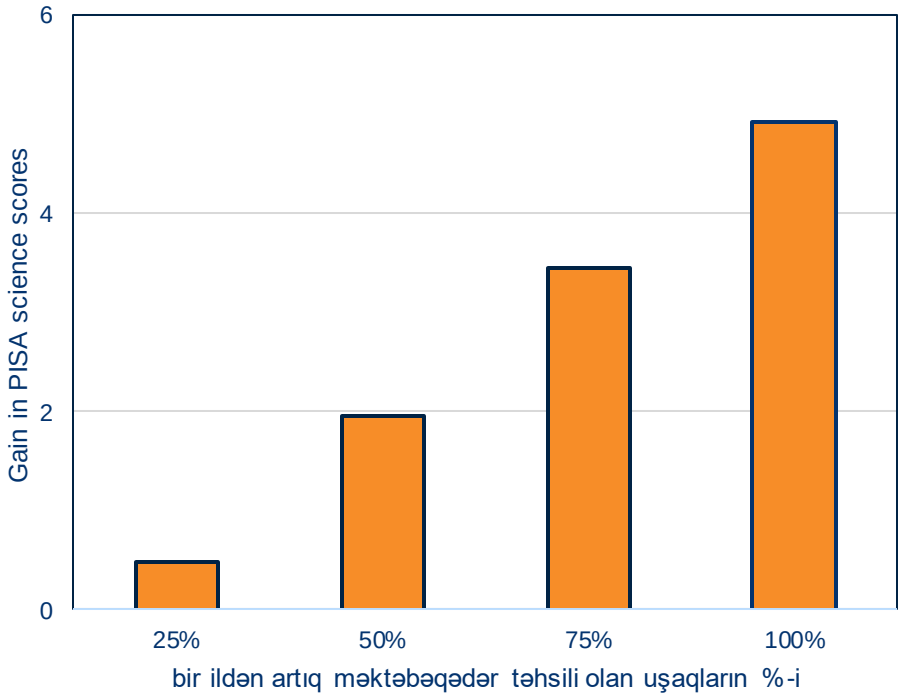

- Azərbaycanda daha yaxşı öyrənmə nəticələri daha çox məktəbəqədər təhsil ilə bağlıdır
- 100 faiz məktəbəqədər əhatə dairəsinə çatmaq, Azərbaycanın PİSA-da mövqeyini yalnız 6 bal artırır

➔ Məktəbəqədər təhsildə həm çıxışın həm də keyfiyyətin artırılması

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət Səviyyəsi 2.3: Ədalət

ECD xidmətlərinə çıxışda qeyri-bərabərlik

- ECD xidmətlərinə sosial-iqtisadi vəziyyətə, eləcə də kənd və şəhər yerləri arasında çıxış imkanlarında nəzərəçarpan fərqlər mövcuddur

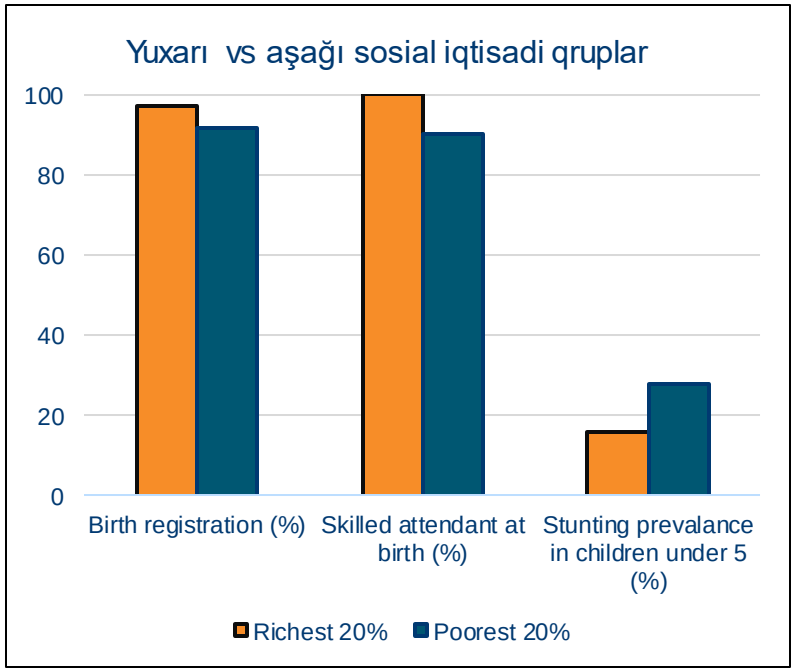

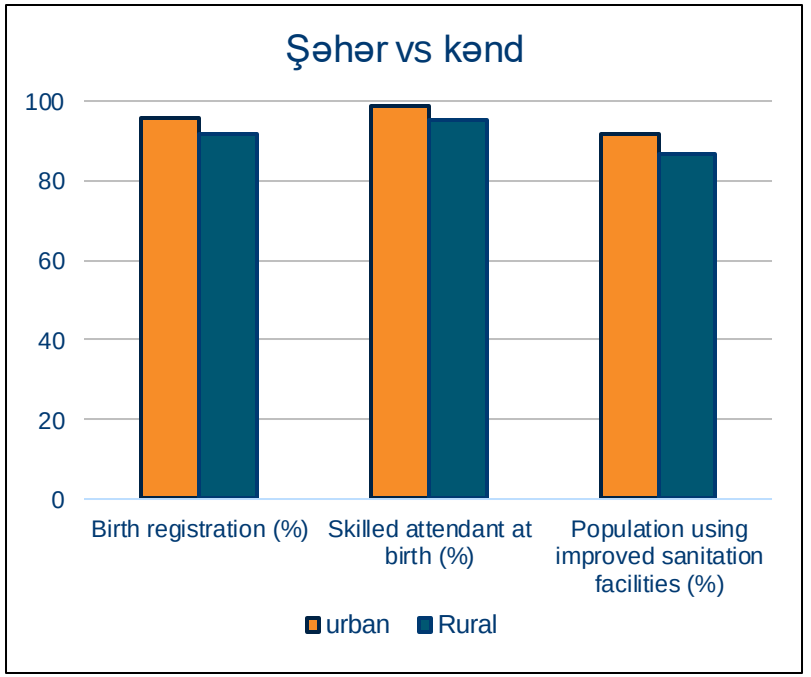

Mənbə: UNICEF Ölkə statistikası, 2016

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət məqsədi 3 – Monitorinq və Keyfiyyətə Təminat

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 3.1: Məlumatın mövcudluğu

Azərbaycanda məlumatın mövcudluğu ilə bağlı müsbət məqamlar

İnzibati məlumat:	
Göstərici	İzlənilmiş
Regionlar üzrə ECCE qəbul dərəcələri	✔
ECCE –yə qəbul olmuş xüsusi ehtiyaclı uşaqlar (sayı)	✔
Yaxşı-uşaq səfərində iştirak edən uşaqlar (sayı)	×
Dövlət qidalanma intervensiyasından faydalanan uşaqlar (sayı)	✔
Doğuşdan öncə qidalanma intervensiyası alan qadınlar	×
Alt-milli bölgədən ECCE-yə qəbul olan uşaqlar	✔
ECCE –nin təhsil sektorunda xərcləri təhsil büdcəsi ilə fərqləndirilmişdir?	✔
Səhiyyə sektorunda ECD xərcləri səhiyyə büdcəsi çərçivəsində fərqləndirilir?	×
Sorğu məlumatı:	
Göstərici (%)	İzlənilmiş
Yodlaşdırılmış duz qəbul edən əhali (%)	✔
Vitamin A 6-59 aylıq uşaqlar üçün əlavələrin verilməsi dərəcəsi (%)	✔
Hamilə qadınlar arasında qan azlığının yayılması	✔
Doğuş zamanı qeydə alınan 5 yaşdan aşağı uşaqlar	✔
12 aylıqda DPT3-ə qarşı immunizasiya olunan uşaqlar	✔
4 dəfə doğuşdan əvvəl həkimə gedən hamilə qadınlar	✔
Sosial iqtisadi statusa görə ECCE-yə qəbul olan uşaqlar	×

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 3.2: Keyfiyyət standartları

Keyfiyyətli ECD xidmətlərin mövcudluğunu təmin edən standartlar

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 3.3: Standartlara uyğunluq

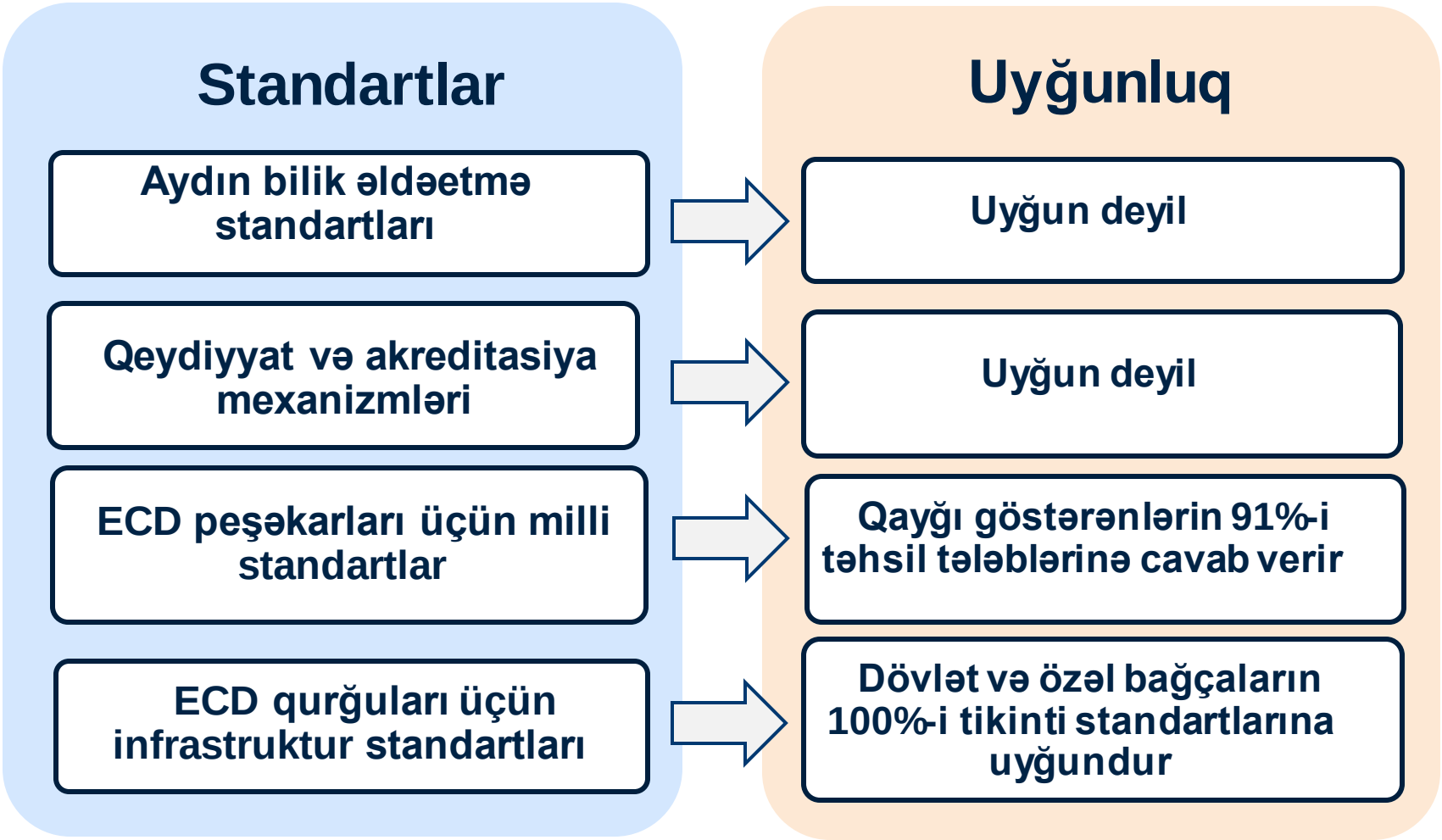

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət seçimləri və tövsiyələr

I. Əlverişli mühitin yaraılması	II. Geniş miqyasda icraetmə	III. Monitorinq və Keyfiyyətə Təminat
• Müfəssəl sektorlararası ECD çərçivəni tərtib edin • ECD fəaliyyətinin müxtəlif sektorlar və dövlət və qeyri-dövlət qurumlar arasında əlaqələndirməsi üçün rəsmi mexanizm yaradın • Erkən uşaq təhsili üçün dövlət maliyyəsini artırın	• Uşaq ölümünün və aşağı çəkili doğuşların azaldılması məqsədilə səhiyyə və qidalanma ilə bağlı dəstək mexanizmlərinə çıxışı genişləndirmək • ECD sektorunda xidmətin səviyyəsində uşaqların xüsusi ehtiyaclarını təmin etmək üçün səylərin koordinasiyasının artırılması üçün strategiyalar hazırlamaq • Kənd ərazilərində və yoxsullar üçün ECD xidmətlərinə çıxışı təkmilləşdirin	• ECD üzrə xidmətlərin keyfiyyətini və ECD-yə çıxışı izləmək üçün məlumatların toplanmasını genişləndirmək. • Xidmətlərin və rəsmi tikinti standartlarının uyğun olduğuna əmin olmaq üçün monitorinq və qiymətləndirmə sistemini təkmilləşdirmək • ECD mütəxəssisləri üçün standartlaşdırılmış məcburi təhsili müəyyənləşdirmək

WORLD BANK GROUP
Education

Təşəkkürlər!

WORLD BANK GROUP
Education

Əlavələr

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 1.3: Maliyyə

Seçilmiş xərc göstəricilərinin regional müqayisəsi

	Azərbaycan	Gürcüstan	Qırğızıstan	Rusiya	Ukrayna
Bütün şəxsi səhiyyə xərclərinin %-i kimi cibdən ödənilən xərcləri (PvtHE)	**79%**	59%	48%	83%	51%
Cəmi tibbi xərclərin %-i kimi cibdən ödənilən xərclər	**79%**	57%	48%	31%	48%
ÜDM-in faizi kimi səhiyyə üzrə ümumi hökumət xərcləri	**1.2%**	N/A	2.4%	3.5%	3.6%
Hökumət tərəfindən maliyyələşən rutin EPI vaksinlərinin %-i, 2010	**78%**	78%	N/A%	N/A	N/A

Mənbə: ÜST Qlobal Səhiyyə Xərcləri Bazası, 2011; TransMonEE, 2010; UNICEF Ölkə Statistikası, 2010

[1/] Digər xərclərin nəzərəçarpacaq hissəsi digər donorlar tərəfindən qarşılanır, xüsusilə.

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.2: Əhatə dairəsi (1/6)

Əsas sağlamlıq intervensiyalarına çıxış səviyyəsi oxşar ölkələrdən aşağıdır

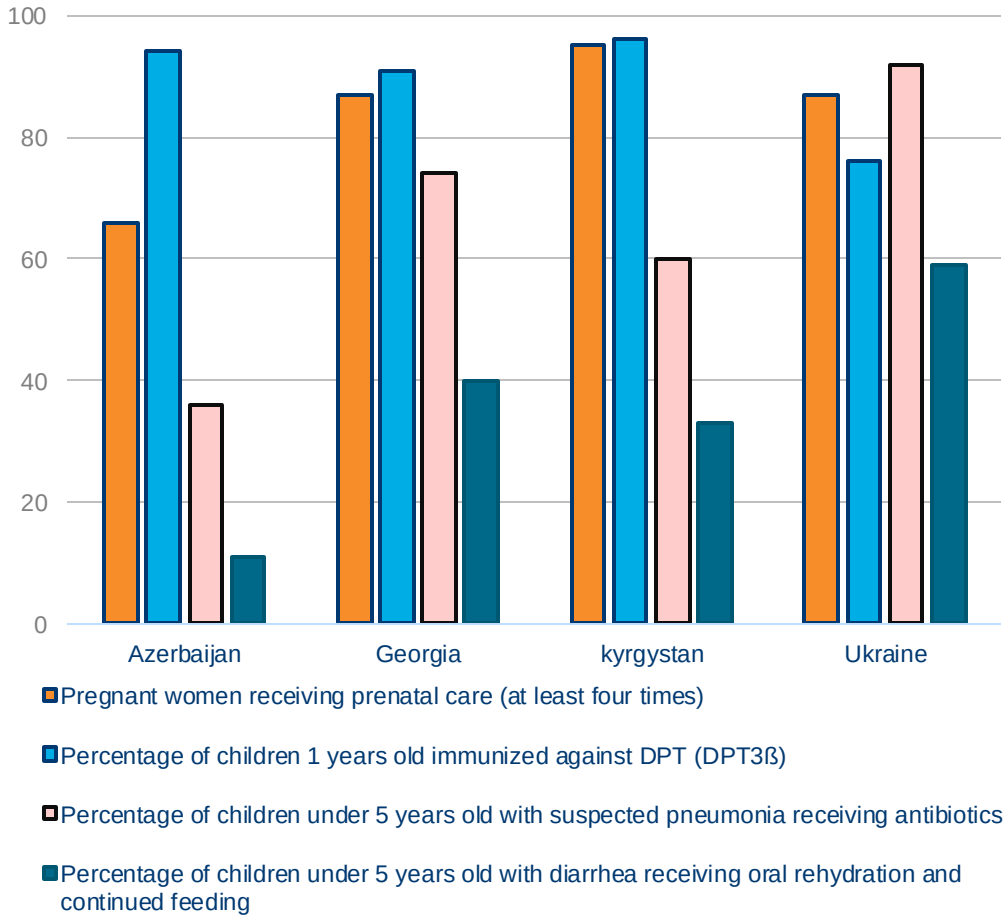

- Sətəlcəm şübhəsi olan uşaqların yalnız 36% -i antibiotik alır
- Diareya olan 5 yaşından kiçik uşaqların 11%-i oral rehidratlama duzları alır

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.2: Əhatə dairəsi (5/6)

Xalis məktəbəqədər qəbul dərəcəsi (3-6 yaş) regional müqayisə

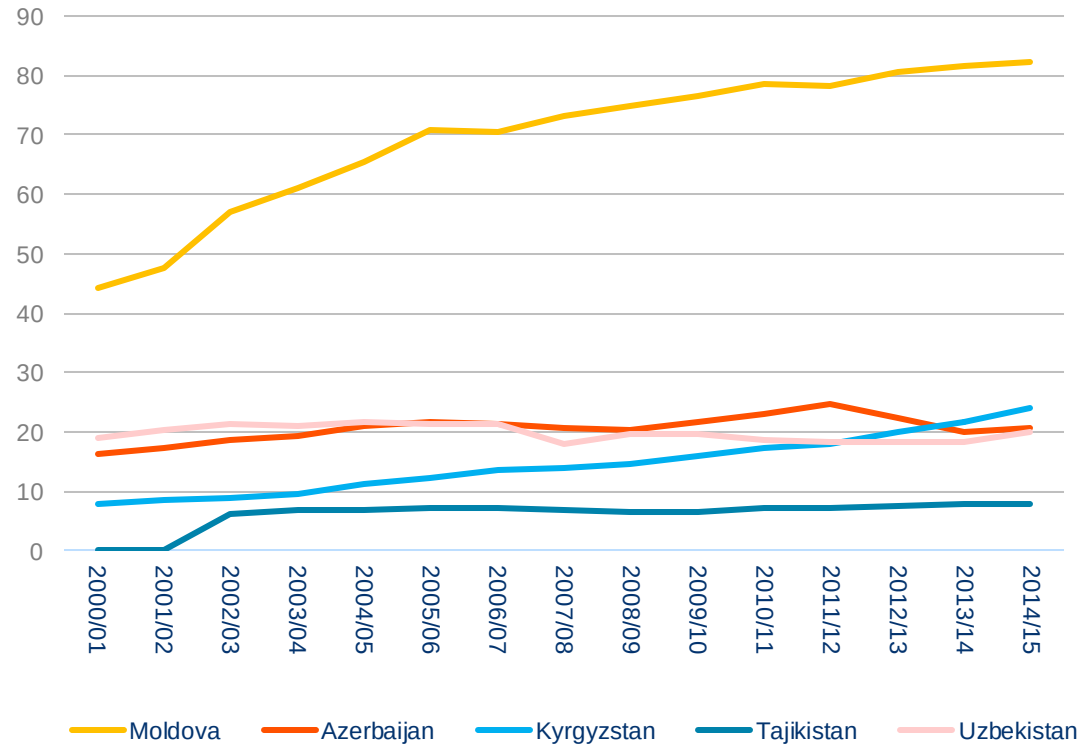

- Son 15 ildə, AMA ölkələri məktəbəqədər müəssisələrə qəbulu ortalama 16 faiz təkmilləşdirməyə nail ola bilmişlər
- Azərbaycan yalnız 5 faiz təkmilləşdirə bilmişdir

WORLD BANK GROUP
Education

Siyasət səviyyəsi 2.2: Əhatə dairəsi (4/5)

Adambaşına ÜDM üzrə məktəbəqədər müəssisələrə qəbul dərəcəsi (3-6 yaş), 2014/15

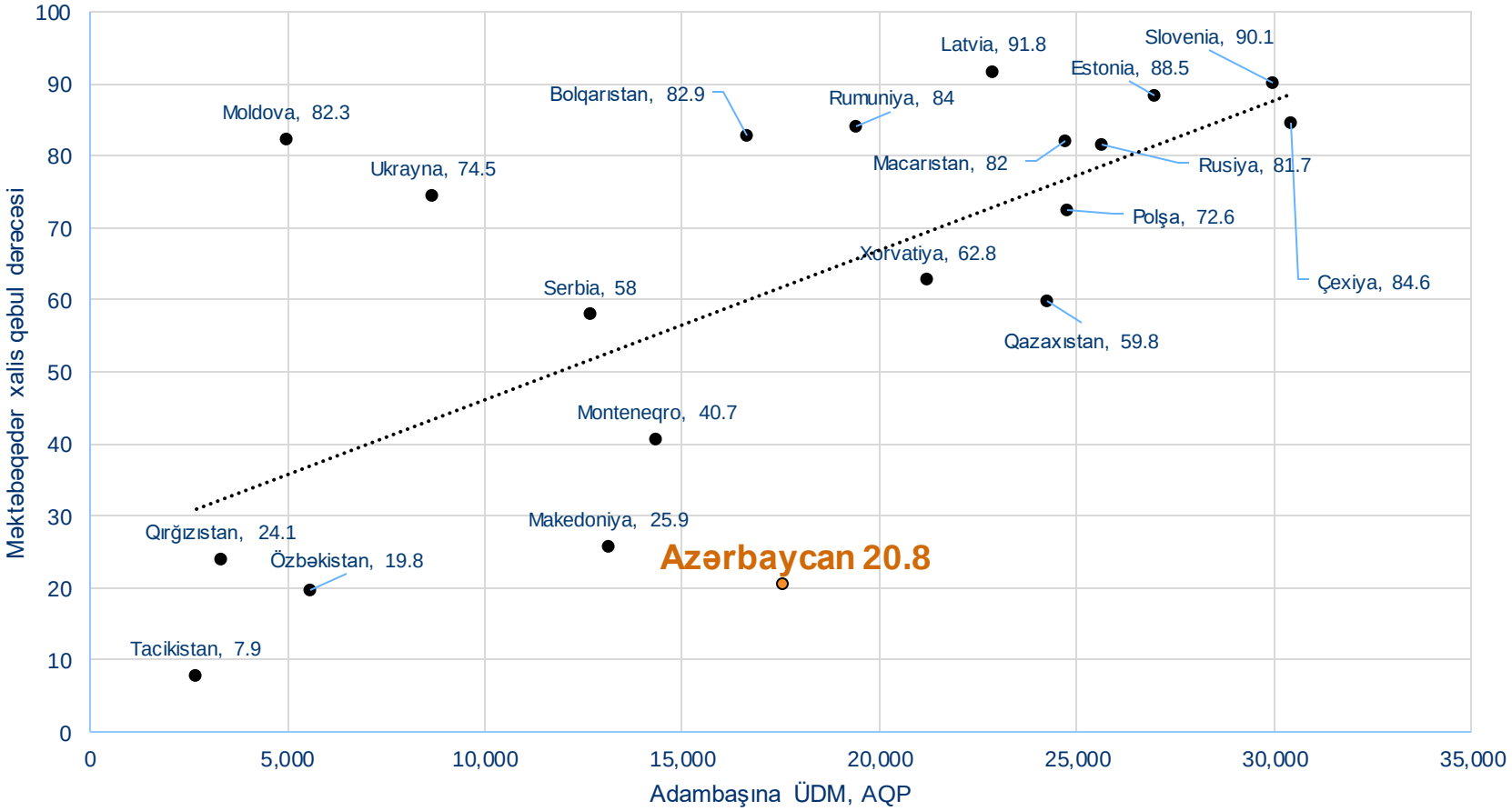

WORLD BANK GROUP
Education

Azərbaycana ECD-nin bençmarkı və beynəlxalq müqayisəsi

ECD sistemlərinin beynəlxalq təsnifatı və müqayisəsi

ECD Siyasət məqsədi	Siyasət vasitəsi	Level of Development				
		Azərbaycan	Bolqarıstan	Qırğızıstan	Makedoniya	Özbəkistan
1. Əlverişli mühitin yaradılması	Hüquqi çərçivə	●●●○	●●●○	●●●○	●●○○	●●●○
	Sektorlararası əlaqələndirmə	●○○○	●○○○	●○○○	●●○○	●●○○
	Maliyyə	●○○○	●●●○	●●○○	●●○○	●●○○
2. Geniş miqyasda icraetmə	Proqramların əhatə dairəsi	●●●○	●●○○	●●○○	●●●○	●●○○
	Əhatə	●●●○	●●●○	●●○○	●●●○	●●●○
	Ədalət	●●●○	●●○○	●●●○	●●●○	●●○○
3. Monitorinq və Kyfiyyətə Təminat	Məlumatın mövcudluğu	●●●●	●●○○	●●○○	●●●●	●●○○
	Kyfiyyət standartları	●●●○	●●●○	●●○○	●●●○	●●○○
	Standartlara uyğunluq	●●●○	●●○○	●○○○	●●●○	●●○○

Legend: Latent ●○○○ Emerging ●●○○ Established ●●●○ Advanced ●●●●

WORLD BANK GROUP Education